

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ІНСТИТУТ ПРАВА ІМЕНІ КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО
Кафедра історії та теорії держави і права**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ”
(для бакалаврів)**

Київ – 2016

Підготовлено доцентом кафедри історії та теорії держави і права Іваненко О.В.

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права (Протокол № 4 від 14.11.2016 р.)

Схвалено Вченою радою інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом (Протокол № 12/1 від 01.12.16 р.)

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Правничі системи сучасності» містить пояснювальну записку, структуру залікового кредиту (тематичний план) навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності», теми самостійної роботи, орієнтовний перелік питань для тестового контролю самостійної роботи, список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Досвід багатьох поколінь, хто вчився, а також вчиться у навчальних закладах, свідчить, що важливою запорукою успішного засвоєння навчального матеріалу є методично обґрунтована і належним чином організована самостійна робота.

Самостійна робота студента (СРС) — це активна цілеспрямована по зааудиторна діяльність (індивідуальна чи колективна), вид навчального процесу під методичним керівництвом викладача.

Самостійна робота студента відповідно до нових державних освітніх стандартів має становити не менше 50 відсотків навчального часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень.

Мета СРС — сприяти формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості майбутнього фахівця, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати, контролювати й регулювати свою діяльність.

Основними завданнями СРС є

продовження вивчення навчальної дисципліни поза навчальною аудиторією, в домашніх умовах, без безпосередньої участі викладача, але відповідно до запропонованої програми; •

прищеплення студентам інтересу до роботи з рекомендованою літературою, матеріалами судової практики;

вироблення навичок практичного вирішення навчальних завдань та конкретних юридичних справ на основі засвоєних положень теоретичної науки;

формування критичної самооцінки своєї діяльності, використовуючи потенційні інтелектуальні пізнавальні можливості;

коригування самоорганізації процесу набуття знань для досягнення максимального результату самостійної пізнавальної діяльності.

Організація самостійної роботи студентів з дисципліни “Правничі системи сучасності” має здійснюватися з дотриманням низки вимог:

обґрунтування необхідності завдань у цілому й конкретного завдання зокрема, що вимагає виявлення та стимулювання позитивних мотивів діяльності студентів;

відкритість та загальна оглядовість завдань (усі студенти повинні знати зміст завдання, мати можливість порівняти виконані завдання в одній та в різних групах, проаналізувати правильність та корисність виконаної роботи, відповідність поставлених оцінок (адекватність оцінювання));

надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи (в якій послідовності працювати, з чого починати, як перевірити свої знання, за окремими завданнями студенти мають отримати пам’ятки);

надання можливості студентам виконувати творчі роботи, які відповідають умовно-професійному рівню засвоєння знань, не обмежуючи їх виконанням стандартних завдань;

здійснення індивідуального підходу до виконання самостійної роботи (індивідуальні завдання можуть виконувати за бажанням усі студенти або окремі з них (творчо обдаровані, вимогливі, з досвідом практичної діяльності, навчання та роботи за кордоном тощо); індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації студента, розкриваючи такі грані його особистості, які допомагають професійному розвитку);

нормування завдань для самостійної роботи, яке базується на визначенні витрат часу та трудомісткості різних їх типів, що забезпечує оптимальний порядок навчально-пізнавальної діяльності студентів, від простих до складних форм роботи;

можливість ведення обліку та оцінювання виконаних завдань їх якості, що потребує стандартизації вимог до вмінь майбутніх фахівців та розроблення комплексу професійно орієнтованих завдань (з цією метою ми пропонуємо такі типи завдань, які передбачають отримання матеріалізованого результату (продукту), а під час їх виконання формуються також особистісні риси студента;

підтримання постійного зворотного зв'язку зі студентами в процесі здійснення самостійної роботи, що є фактором ефективності навчального середовища тощо.

Самостійна робота студентів денної форми навчання починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом «Правничі системи сучасності».

Основними формами самостійної роботи є:

- робота з підручниками та посібниками;
- робота з науковою літературою;
- самостійне вивчення окремих тем і питань до семінарських та практичних занять на основі навчальної, монографічної літератури, документів, матеріалів, періодичних видань;
- підготовка реферату;
- підготовка до аудиторної контрольної роботи;
- підготовка до консультації з викладачем;
- підготовка до заліку.

Робота з літературою. Студентові варто працювати одночасно з різними джерелами. У списку рекомендованої літератури з кожної теми курсу подано монографії і статті вітчизняних вчених та правознавців. Перш ніж розпочинати вивчення монографії чи статті, рекомендується познайомитись з відповідним розділом підручника, щоб мати загальне уявлення про досліджувану проблему. Працюючи з монографією, найбільш цікаві факти, судження й висновки доцільно занотувати, обов'язково посилаючись на автора. Якщо у науковій літературі Вам зустрілась незрозуміла дефініція, обов'язково треба звернутися до відповідних словників чи довідників.

Методичні матеріали розроблені таким чином, аби студент та слухач чітко усвідомлював рівень своїх знань з освоєння конкретної теми програми курсу та прагнув до підвищення знань і розвитку аналітичного мислення.

Комплексне забезпечення навчального курсу методичною документацією та користування нею допоможе студентам та слухачами зорієнтуватися в загальному обсязі навантаження та спланувати економічне використання свого робочого часу.

Програма навчальної дисципліни складається з двадцяти двох тем і трьох змістових модулів.

**Тематичний план
дисципліни
«Правничі системи сучасності»**

Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Статус, генезис і теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства
Тема 1. Порівняльне правознавство як наука і навчальна дисципліна
Тема 2. Правові системи в умовах глобалізації
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика основних правових сімей сучасності
Тема 3. Романо-германська правова сім'я
Тема 4. Англо-саксонська правова сім'я. Система загального права
Тема 5. Правові сім'ї (типи) релігійного, звичаєвого та традиційного права
Разом годин: 90

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ»

Змістовий модуль 1. Статус, генезис і теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства

Тема 1: Порівняльне правознавство як наука і навчальна дисципліна

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Питання для самостійного вивчення (10 год.):

1. Класифікація національних правових систем і їх об'єднань - сімей.
2. Проблема вибору критеріїв класифікації національних правових систем.
3. Поняття правової системи, національної правової системи, правової сім'ї, правового кола та їх співвідношення.
4. Правова сім'я як специфічна категорія порівняльного правознавства.
5. Класифікація правових сімей за Р. Давидом і К. Жоффре-Спінозі, Класифікація правових кіл за К. Цвайгертом і Х. Кьотцем. Підстави таких класифікацій.
6. Порівняльний аналіз наукових класифікацій правових сімей.

Реферати:

1. Національні правові системи сучасності: поняття та етапи становлення.
2. Основні види порівняльно-правових досліджень: синхронне і діахронне, внутрішнє і зовнішнє, мікро- і макропорівняння, нормативне і функціональне тощо.
3. Класифікація національних правових систем і їх об'єднань - сімей.

Література: [1-8, 24, 30, 34, 38, 41-46]

Тема 2: Правові системи в умовах глобалізації

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Питання для самостійного вивчення (12 год.):

1. Механізм зближення і взаємопроникнення національних правових систем.
2. Гармонізація національних законодавств.
3. Модельні законодавчі акти. Уніфікація правових норм.
4. Міжнародно-правова допомога.
5. Попередження і розв'язання юридичних колізій.

Реферати:

1. Правова система сучасного суспільства і наднаціональні правові системи. Основні наднаціональні правові системи: Європейського Союзу, Ради Європи, Співдружності незалежних держав (СНД).

2. Уніфікація вітчизняного законодавства і проблема його адаптації до правової системи ЄС.
3. Фактори, що впливають на стан, розвиток і місце правової системи України у Європі та світі.

Література: [2-6, 25, 34, 37, 39, 40-42]

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика основних правових сімей сучасності

Тема 3: Романо-германська правова сім'я

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Питання для самостійного вивчення (10 год.):

1. Джерела романо-германського права: поняття, види, основні риси.
2. Класифікація джерел права на первинні і вторинні.
3. Первинні джерела романо-германського права: Конституція, закон, підзаконні нормативні акти, міжнародні угоди, загальні принципи права. Правові звичаї і їх роль та місце в системі джерел права
4. . Вторинні джерела романо-германського права: правові прецеденти, правова доктрина.
5. Співвідношення між первинними та вторинними джерелами права.
6. Статус і роль правової науки та юридичної практики в правових системах романо-германської правової сім'ї.
7. Основні тенденції розвитку системи романо-германського права в наш час.

Реферати:

1. Основні етапи становлення і розвитку романо-германського права.
2. Особливості структури романо-германського права, його висока доктринальність і концептуальність.
3. Статус і роль правової науки та юридичної практики в правових системах романо-германської правової сім'ї.

Література: [1-4, 12-19, 24, 31, 33, 36, 42-46]

Тема 4: Англо-саксонська правова сім'я. Система загального права.

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Питання для самостійного вивчення (12 год.):

1. Основні джерела англо-саксонського права.

2. Судовий прецедент як основне джерело права його природа, "ієрархія" судових прецедентів.
3. Закони в системі англо-саксонського права.
4. Поняття закону (статуту) і його місце в системі нормативно-правових актів.
5. Своєрідність кодифікації в країнах загального права.

Реферати:

1. Англо-саксонська правова сім'я: поняття, система, етапи становлення.

2. Основні джерела англо-саксонського права

3. Специфіка національних правових систем США, Канади, Австралії. Правова система Шотландії (на прикладі вказаних країн).

Література: [3-7, 16-18, 21, 27, 30, 37, 44-46]

Тема 5: Правові сім'ї (типи) релігійного, звичаєвого та традиційного права

Завдання для організації самостійної та індивідуальної роботи:

Питання для самостійного вивчення (12 год.):

1. Далекосхідна правова сім'я.
2. Традиційне право: історія виникнення, становлення та розвитку.
3. Основні риси традиційного права.
4. Японське право і його основні риси.
5. Запозичення традицій західної правової культури (романо-германського права та американського права).
6. Китайське право: його структура, джерела і розвиток після другої світової війни.
7. Пріоритет обов'язку перед правом.
8. Основні тенденції розвитку традиційного права в сучасному світі.

Реферати:

1. Ісламське право (право ісламу): зародження, особливості структури, джерела (коран, сунна, іджма, кіяс).

2. Сучасні тенденції розвитку мусульманського права.

3. Китайське право: його структура, джерела і розвиток після другої світової війни.

Література: [1-7, 14-19, 21, 28, 33, 39, 40-46]

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ І ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Варіант 1 тестових завдань з навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності»

Тест 1. Які з наведених елементів складають правову систему?

- А) система права; система законодавства; правова культура; правотворчість; правореалізація;
- Б) юридичні терміни; правова сім'я; юридичний факт; акт застосування норм права;
- В) правові принципи; юридичні установи, організації; апарат держави; юридична техніка; юридична практика;
- Г) норми права; правова політика; правосвідомість; правовідносини.

Тест 2. В якому з варіантів перераховані динамічні елементи правової системи?

- А) система права;
- Б) правотворчість;
- В) принципи права;
- Г) перераховане у варіантах А) та В).

Тест 3. В якому з варіантів перераховані статичні елементи правової системи?

- А) юридична практика;
- Б) принципи права;
- В) система права;
- Г) перераховане у варіантах Б) та В).

Тест 4. В якому з варіантів визначений невірний критерій для класифікації правових систем світу?

- А) спільність принципів регулювання суспільних відносин;
- Б) спільність основного юридичного джерела права;
- В) спільність поглядів глав держав відносно подальших шляхів розвитку їх країн;
- Г) спільність історичних коренів виникнення і подальшого розвитку.

Тест 5. Для якої із правових сімей характерним є поділ права на публічне та приватне?

- А) для романо-германської правової сім'ї;
- Б) для англосаксонської правової сім'ї;
- В) для сім'ї мусульманського права;
- Г) для сім'ї звичаєвого права.

Тест 6. В який період почала зароджуватись романо-германська правова сім'я?

- А) X століття;
- Б) XII століття;
- В) XVIII століття;
- Г) XIX століття.

Тест 7. В який період почало формуватись порівняльне правознавство?

- А) X століття;
- Б) XII століття;
- В) XVIII століття;
- Г) XIX століття.

Тест 8. Що є основним джерелом права в романо-германській правовій сім'ї?

- А) релігійні норми;
- Б) правові прецеденти;
- В) нормативно-правові акти;
- Г) корпоративні норми.

Тест 9. Що з перерахованого не є критерієм класифікації правових систем за сім'ями?

- А) структура права;
- Б) правова ідеологія;
- В) система джерел права;
- Г) функції права.

Тест 10. Який з перерахованих принципів не є критерієм класифікації правових систем за сім'ями?

- А) спільний історичний розвиток;
- Б) гуманне ставлення до людини;
- В) добровільне приєднання (рецепція);
- Г) колоніальна залежність.

Тест 11. До якої групи романо-германської правової сім'ї відноситься Іспанія?

- А) романська група;
- Б) германська група;
- В) скандинавська група;
- Г) слов'янська група.

Тест 12. До якої групи романо-германської правової сім'ї відноситься Україна?

- А) романська група;
- Б) германська група;

- В) скандинавська група;
- Г) слов'янська група.

Тест 13. До якої групи романо-германської правової сім'ї відноситься Австрія?

- А) романська група;
- Б) германська група;
- В) скандинавська група;
- Г) слов'янська група.

Тест 14. До якої групи романо-германської правової сім'ї відноситься Данія?

- А) романська група;
- Б) германська група;
- В) скандинавська група;
- Г) слов'янська група.

Тест 15. До якої групи романо-германської правової сім'ї відноситься Аргентина?

- А) романська група;
- Б) германська група;
- В) латиноамериканська група;
- Г) слов'янська група.

Тест 16. Яка із ознак не є характерною для англо-американської правової сім'ї?

- А) основним суб'єктом правотворчості є судова влада;
- Б) основним джерелом права є нормативно-правовий акт;
- В) прагматичний характер юридичної доктрини;
- Г) переважно охоронний характер права.

Тест 17. Який з перерахованих відрізків часу не відноситься до періоду формування англо-американського права?

- А) від 1066 року до становлення династії Тюдорів (1485 р.)
- Б) з 1485 р. до 1832 р.;
- В) норманське завоювання 1066 р.;
- Г) період II світової війни (1939-1945).

Тест 18. В який період відбулось найбільш суттєве зближення загального права та права справедливості?

- А) з 1485 р. до 1832 р.;
- Б) період II світової війни (1939-1945);
- В) 1873 – 1875 рр.
- Г) 1945 – 1960 рр.

Тест 19. Які з перерахованих галузей права не є базовими в Англії?

- А) договірне право;
- Б) деліктне право;
- В) конституційне право;
- Г) кримінальне право.

Тест 20. В межах романо-германської правової сім'ї система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі – це:

- А) інститут права;
- Б) підгалузь права;
- В) галузь права;
- Г) система права.

Варіант 2 тестових завдань з навчальної дисципліни «Правничі системи сучасності»

Тест 1. В якому з варіантів перераховані динамічні елементи правової системи?

- А) система права;
- Б) правотворчість;
- В) принципи права;
- Г) перераховане у варіантах А) та В).

Тест 2. В якому з варіантів перераховані статичні елементи правової системи?

- А) юридична практика;
- Б) принципи права;
- В) система права;
- Г) перераховане у варіантах Б) та В).

Тест 3. В якому з варіантів визначений невірний критерій для класифікації правових систем світу?

- А) спільність принципів регулювання суспільних відносин;
- Б) спільність основного юридичного джерела права;
- В) спільність поглядів глав держав відносно подальших шляхів розвитку їх країн;
- Г) спільність історичних коренів виникнення і подальшого розвитку.

Тест 4. Для якої із правових сімей характерним є поділ права на публічне та приватне?

- А) для романо-германської правової сім'ї;
- Б) для англосаксонської правової сім'ї;
- В) для сім'ї мусульманського права;
- Г) для сім'ї звичаєвого права.

Тест 5. Яка із ознак не є характерною для англо-американської правової сім'ї?

- А) основним суб'єктом правотворчості є судова влада;
- Б) основним джерелом права є нормативно-правовий акт;
- В) прагматичний характер юридичної доктрини;
- Г) переважно охоронний характер права.

Тест 6. Який з перерахованих відрізків часу не відноситься до періоду формування англо-американського права права?

- А) від 1066 року до становлення династії Тюдорів (1485 р.)
- Б) з 1485 р. до 1832 р.;
- В) норманське завоювання 1066 р.;
- Г) період II світової війни (1939-1945).

Тест 7. В який період відбулось найбільш суттєве зближення загального права та права справедливості?

- А) з 1485 р. до 1832 р.;
- Б) період II світової війни (1939-1945);
- В) 1873 – 1875 рр.
- Г) 1945 – 1960 рр.

Тест 8. Які з перерахованих галузей права не є базовими в Англії?

- А) договірне право;
- Б) деліктне право;
- В) конституційне право;
- Г) кримінальне право.

Тест 9. Які з перерахованих характеристик не є притаманними для правової системи США?

- А) наявність конституції;
- Б) розподіл права на публічне і приватне;
- В) наявність загально федерального законодавства і законодавства конкретного суб'єкта федерації;
- Г) наявність загально федеральної системи державних органів і системи державних органів конкретного суб'єкта федерації.

Тест 10. Яка ознака є характерною для країн мусульманського права?

- А) домінування суб'єктивного права над об'єктивним;
- Б) рецепція римського права;
- В) поділ права на галузі;
- Г) Аллах – головний творець права.

Тест 11. Основними джерелами мусульманського права є:

- А) нормативно-правовий акт;
- Б) корпоративні норми;
- В) Коран, суна, іджма та кійас;
- Г) правовий прецедент.

Тест 12. Коран як священна книга мусульман містить:

- А) збірку традицій що стосуються діянь пророка Магомета;
- Б) норми сформульовані ісламськими правознавцями за аналогією;
- В) збірка висловлювань Аллаха пророку Магомету з приводу поведінки мусульман;
- Г) згода, досягнута мусульманським співтовариством з питань що стосуються обов'язків правовірного.

Тест 13. Суна як священна книга мусульман містить:

- А) збірку традицій що стосуються діянь пророка Магомета;
- Б) норми сформульовані ісламськими правознавцями за аналогією;
- В) збірка висловлювань Аллаха пророку Магомету з приводу поведінки мусульман;
- Г) згода, досягнута мусульманським співтовариством з питань що стосуються обов'язків правовірного.

Тест 14. Іджма як священна книга мусульман містить:

- А) збірку традицій що стосуються діянь пророка Магомета;
- Б) норми сформульовані ісламськими правознавцями за аналогією;
- В) збірка висловлювань Аллаха пророку Магомету з приводу поведінки мусульман;
- Г) згода, досягнута мусульманським співтовариством з питань що стосуються обов'язків правовірного.

Тест 15. Кійас як священна книга мусульман містить:

- А) збірку традицій що стосуються діянь пророка Магомета;
- Б) норми сформульовані ісламськими правознавцями за аналогією;
- В) збірка висловлювань Аллаха пророку Магомету з приводу поведінки мусульман;
- Г) згода, досягнута мусульманським співтовариством з питань що стосуються обов'язків правовірного.

Тест 16. Що є основним джерелом права в країнах африканського континенту?

- А) правові прецеденти;
- Б) релігійні норми;
- В) нормативно-правові акти;
- Г) правові звичаї.

Тест 17. Що було основним джерелом права в Китаї в період становлення його правової системи?

- А) правові прецеденти;
- Б) релігійні норми;
- В) норми моралі;

Г) правові звичаї.

Тест 18. В який період відбулось суттєве розмежування правових систем Китаю та Японії?

- А) X століття;
- Б) XII століття;
- В) XVIII століття;
- Г) XIX століття.

Тест 19. Яка країна суттєво вплинула на формування правової системи Японії в середині XX століття?

- А) СРСР;
- Б) США;
- В) Китай;
- Г) Англія.

Тест 20. До якої правової сім'ї відноситься правова система України?

- А) романо-германської правової сім'ї;
- Б) англосаксонської правової сім'ї;
- В) сім'ї мусульманського права;
- Г) сім'ї звичаєвого права.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ

ВАРІАНТ 1

1. Поняття порівняльного правознавства як юридичної наукової дисципліни. Місце порівняльного правознавства в системі юридичних наук, його функції.
2. Поняття національної правової системи.
3. Зв'язки національних правових систем англо-американської правової сім'ї з національними правовими системами інших правових сімей, міжнародним правом.
4. Основні властивості звичаєвих правових систем Африки.
5. Характеристика сучасного стану та перспектив розвитку організаційної основи правової системи України.
6. Історія формування правової системи Китаю.

ВАРІАНТ 2

1. Предмет та методологія порівняльного правознавства.
2. Структура національної правової системи та характеристика її основних елементів.
3. Домінуючі теорії, концепції, доктрини праворозуміння в англо-американській правовій сім'ї.
4. Основні властивості правової системи іудейського права.
5. Сучасні тенденції розвитку системи законодавства України.
6. Історія формування правової системи Японії.

ВАРІАНТ 3

1. Класифікації методів, які використовуються при проведенні порівняльно-правових досліджень.
2. Види класифікацій національних правових систем та їх об'єднань (Рене Давид, Кетц і Цвайгерт та інші).
3. Властивості загального права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура.
4. Особливості груп національних правових систем романо-германської правової сім'ї.
5. Основні властивості правової системи канонічного права.
6. Домінуючі теорії, концепції, доктрини вітчизняного праворозуміння.

ВАРІАНТ 4

1. Етапи виникнення, становлення та розвитку порівняльного правознавства як юридичної науки.
2. Сучасні процеси взаємовпливу національних правових систем.

3. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку англо-американської правової сім'ї.
4. Основні властивості правової системи Германії.
5. Основні властивості правової системи індуського права.
6. Властивості звичаєвого права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура.

ВАРІАНТ 5

1. Сучасний стан та шляхи розвитку порівняльного правознавства.
2. Правова сім'я: поняття, структура, властивості.
3. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї.
4. Основні властивості правової системи Франції.
5. Основні властивості правової системи мусульманського права.
6. Класифікація та особливості груп звичаєвих правових систем.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет, призначення та структура навчального курсу.
2. Поняття порівняльного правознавства як юридичної наукової дисципліни. Місце порівняльного правознавства в системі юридичних наук, його функції.
3. Предмет та методологія порівняльного правознавства.
4. Класифікації методів, які використовуються при проведенні порівняльно-правових досліджень.
5. Етапи виникнення, становлення та розвитку порівняльного правознавства як юридичної науки.
6. Сучасний стан та шляхи розвитку порівняльного правознавства.
7. Поняття національної правової системи.
8. Структура національної правової системи та характеристика її основних елементів.
9. Види класифікацій національних правових систем та їх об'єднань (Рене Давид, Кетц і Цвайгерт та інші).
10. Сучасні процеси взаємовпливу національних правових систем.
11. Правова сім'я: поняття, структура, властивості.
12. Підстави об'єднання правових систем у правові сім'ї (джерела та структура права, історичні шляхи виникнення і розвитку права).

13. Загальна характеристика романо-германської правової сім'ї.
14. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку романо-германської правової сім'ї.
15. Властивості континентального права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура.
16. Домінуючі теорії, концепції, доктрини праворозуміння в романо-германській правовій сім'ї.
17. Зв'язки національних правових систем романо-германської правової сім'ї з національними правовими системами інших правових сімей, міжнародним правом.
18. Особливості груп національних правових систем романо-германською правової сім'ї.
19. Основні властивості правової системи Франції.
20. Основні властивості правової системи Германії.
21. Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї.
22. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку англо-американської правової сім'ї.
23. Властивості загального права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура.
24. Домінуючі теорії, концепції, доктрини праворозуміння в англо-американській правовій сім'ї.
25. Зв'язки національних правових систем англо-американської правової сім'ї з національними правовими системами інших правових сімей, міжнародним правом.
26. Особливості груп національних правових систем англо-американської правової сім'ї.
27. Основні властивості правової системи Великобританії.
28. Основні властивості правової системи США.
29. Загальна характеристика правової сім'ї теологічних правових систем. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку правової сім'ї теологічних правових систем.
30. Властивості релігійного права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура.
31. Домінуючі теорії, концепції, доктрини теологічного праворозуміння.
32. Зв'язки релігійних правових систем з національними правовими системами інших правових сімей, міжнародним правом.
33. Класифікація та особливості груп теологічних правових систем.
34. Основні властивості правової системи мусульманського права.
35. Основні властивості правової системи індуського права.
36. Основні властивості правової системи канонічного права.
37. Основні властивості правової системи іудейського права.
38. Загальна характеристика правової сім'ї звичаєвих правових систем. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку правової сім'ї звичаєвих правових систем.
39. Властивості звичаєвого права як соціального регулятора, його форми,

- джерела, структура.
40. Зв'язки звичаєвих правових систем з національними правовими системами, а також національними правовими системами інших правових сімей, міжнародним правом.
  41. Класифікація та особливості груп звичаєвих правових систем.
  42. Основні властивості звичаєвих правових систем Африки.
  43. Загальна характеристика правової системи України.
  44. Історичні шляхи виникнення, становлення та розвитку правової системи України.
  45. Властивості права як соціального регулятора, його форми, джерела, структура в Україні.
  46. Домінуючі теорії, концепції, доктрини вітчизняного праворозуміння.
  47. Сучасні тенденції розвитку системи законодавства України.
  48. Характеристика сучасного стану та перспектив розвитку організаційної основи правової системи України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексеев С.С. Общая теория права. Учебник для ВУЗов.- М.: Проспект, 2008.- 480 с.
2. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования / Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ: Изд. группа ИНФРА М – НОРМА, 1998. – 624 с.
3. Бехруз Хашматулла. Вступ до порівняльного правознавства: Навчальний посібник.– Одеса: Юрид. літ., 2002.– 328 с.
4. Бирюков М.М. Европейское право. Курс лекций. – М.: Омега-Л, 2006. – 128 с.
5. Бирюков М.М. Европейское право. Учебное пособие. – М.: Омега-Л, 2006. -126 с.
6. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна.-К.,1997
7. Европейское право: Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека // отв. ред. Энтин Л.М.- М.: Норма, 2007. – 939 с.
8. Енгибарян Р.В. Сравнительное конституционное право. Учебное пособие. – М.: Юристъ, 2005. – 429 с.

9. Зимненко Б.Л. О применении норм международного права судами общей юрисдикции. Справочное пособие. – М.: Статут, 2005. – 539 с.
10. Иконникова, Г. И. Философия права [Текст] : учеб. для вузов / Г. И. Иконникова, В. П. Ляшенко. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Юрайт, 2010. - 351 с.
11. Кравчук І.В., Парапан М.В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. – К.: Слово, 2004. – 320 с.
12. Кресін О. Порівняльне правознавство. Порівняльна політологія. Систематичний бібліографічний покажчик. – К.: Інститут держави і права ім.Корецького, 2002. – 312 с.
13. Кресін О.В. Порівняльне правознавство у системі юридичних наук. Проблеми методології. Монографія. Вип.3. – К.: Юридична думка, 2006. – 256 с.
14. Кресін О.В. Порівняльне правознавство. Вітчизняні та зарубіжні спеціалізовані центри дослідження і викладання. – К.: Юридична думка, 2005. – 192 с.
15. Марченко М.Н. Правовые системы современного мира. Учебник для ВУЗов. – М.: Зерцало – М, 2008. - 480 с.
16. Основы права [Текст] : рекомендовано ФГУ "Федер. ин-т развития образования" в качестве учеб. для сред. проф. образования неюрид. профиля / Н. А. Абузярова [и др.] ; ред.: В. Г. Тимирясов, А. Ю. Епихин. - М. : Альфа-М, 2012. - 351 с. : рис. - Библиогр.: с. 313-318
17. Право Европейского Союза. Учебное пособие для ВУЗов // Кашкин С.Ю., отв. ред.. – М.: Проспект, 2008 . - 320 с.
18. Правова система України: теорія і практика.-К.,1993
19. Правовая система России в условиях глобализации и региональной интеграции: теория и практика // Ред. Поленина С.В., Скурко Е.В. .– М.: Формула права, 2006. – 557 с.

20. Правовая система России в условиях глобализации: Сборник материалов "круглого стола" // ред. Колдаева Н.П., Лукьянова Е.Г.- М.: Ось-89, 2005. – 160
21. Прудников М.Н. История государства, права и судопроизводства зарубежных стран. – М.: Юнити-Дана, 2007. – 415 с.
22. Рене Давид. Основные правовые системы современности. - М.: Прогресс,1988.-496 с.
23. Решетников Ф.М. Правовые системы стран мира. Справочник.- М.: Юридическая литература,1993.
24. Савчин М.В. Порівняльне правознавство. Загальна частина. – Л.: ЦУЛ, 2005. -288 с.
25. Саидов А.Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности). – М.: Юристъ, 2005. – 448 с.
26. Саидов А.Х.. Сравнительное правоведение и юридическая география мира. - М.: Институт государства и права РАН,1993. - 148 с.
27. Самарин В.И. Интерпол. Международная организация уголовной полиции. – СПб.: Питер, 2004. -202 с.
28. Свиридюк Н.П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста: монографія/ НАВС.- Київ, 2012.- 203с.
29. Скакун О.Ф. Правова система України на правовій карті світу. – Х.: Эспада, 2004. – 96 с.
30. Сравнительное конституционное право. - М.: Издательская фирма «Манускрипт»,1996.
31. Сравнительное правоведение: Сб. статей / Под ред. В.А.Туманова. -М.: Прогресс,1978.
32. Тилле А.А. Социалистическое сравнительное правоведение.- М.: Юридическая литература,1975.
33. Тилле А.А., Швеков Г.В. Сравнительный метод в юридических дисциплинах.- М.: Юридическая литература,1978.

34. Тимохов Ю.А. Иностранное право в судебной практике. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 176 с.
35. Тихомиров А.Д. Юридическая компаративистика. Философские, теоретические и методологические проблемы. – К.: Знання, 2005. – 334 с.
36. Тихомиров Ю.А.. Курс сравнительного правоведения. - М.:Издательство НОРМА,1996.- 427с.
37. Ткаченко В.Д., Погребняк С.П. та ін. Порівняльне правознавство. Підр. для юр. Вузів. – Х.:Право, 2003. – 274 с.
38. Феськов М.М. Трудове законодавство України і Європейська хартія (переглянута). Питання адаптації. – К.: Знання, 2005. – 276 с.
39. Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. Т.1.- М.,1995
40. Чантурия Л.Л. Введение в общую часть гражданского права (сравнительно-правовое исследование). – М.: Статут, 2006. – 349 с.
41. Черкасов А. Глава государства и правительство в странах современного мира. Конституционно-правовое регулирование. – М.: Экзамен, 2006. – 222 с.
42. Черноков А.Э. Введение в сравнительное правоведение. Учеб. пос. – М.: ИВЭСЭП, 2004. – 207 с.
43. Чиркин В.М.. Основы сравнительного государствоведения.-М.: Издательский дом «Артикул»,1997.- 352 с.
44. Чиркин В.М.. Элементы сравнительного государствоведения.- М.: Институт государства и права РАН,1994
45. Шумилов В.М. Правовая система США (3-е изд., перераб. и доп.). – М.: М/н отношения, 2010. – 408 с.
46. Юридическая этика [Текст] : учеб. пособие / [И. И. Аминов и др.]. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. - 239 с.

Додаткова

47. Абдоков С.А., Капицын В.М., Нахушев В.Ш. История политических и правовых учений для студентов вузов. – М.: Феникс, 2010. – 156 с.
48. Автономов А.С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник для ВУЗов. – М.: Проспект, 2007.- 548 с.
49. Административное право зарубежных стран. Учебное пособие.- М.: Издательство «Спарк», 1996
50. Алексеев С.С. Линия права. – М.: Статут, 2006. – 461 с.
51. Анакіна Т. Прецедентні рішення суду Європейських співтовариств у становленні правопорядку ЄС // Підприємництво, господарство, право. – 2008. – № 2. – с. 49-52.
52. Актуальные проблемы европейского права. Учебное пособие для ВУЗов // Отв ред. Энтин Л.М. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2008.- 380 с.
53. Бачинин В.А. Энциклопедия философии и социологии права. – М.: Юридический Центр Пресс, 2006. – 480 с.
54. Бабкін В.Д. Сучасна методологія досліджень історії держави і права України // Антологія української юридичної думки: В 10 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін.: Т. 10: Юридична наука незалежної України / Відп. ред. Ю.С. Шемшученко, В.Ф. Погорілко. – К.: Вид. Дім «Юридична книга», 2005. – С. 103–115.
55. Бабкін В.Д., Усенко І.Б. Нарис історії розвитку загальної теорії держави і права, філософії та енциклопедії права // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін.: Т. 1: Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права / Відп. редактори В.Д. Бабкін, І.Б. Усенко. – К.: Вид. Дім «Юридична книга», 2002. – С. 9–43.
56. Бандура О.О. Деякі аспекти взаємного зв'язку цінностей та істини у праві // Проблеми філософії права. Т. I. – Київ – Чернівці: Рута, 2003. – С. 111–115.

57. Бандура О.О. Єдність цінностей та істини в праві: Монографія. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 200 с.
58. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 2002. – 256 с.
59. Васильев Е.А., Комаров А.С. Гражданское и торговое право зарубежных государств. Т.1. В 2-х тт. – М.: Международные отношения, 2006. – 560 с.
60. Богатирьев І. Проблемність наукових досліджень у галузі кримінально-виконавчого права України // Право України. – 2008. - № 1. – с. 106-109.
61. Воробьев В.П., Чайко И.А. Израильский парламентаризм. Конституционно-правовой анализ. – М.: МГИМО, 2006. -152 с.
62. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право. Конспект лекций. Учебное пособие. – М.: Юрайт, 2007. – 223 с.
63. Гражданский процесс зарубежных стран. Учебное пособие для ВУЗов //Давтян А.Г., ред. – М.: Проспект, 2008. – 380 с.
64. Гражданское и торговое право зарубежных государств. В 2-х тт Т:1 Учебник для ВУЗов // отв. ред. Васильев Е.А., Комаров А.С.- М.: Международные отношения, 2006. – 635 с.
65. Графский В.Г. История политических и правовых учений. Учебник для ВУЗов. – М.: Проспект, 2007. – 596 с.
66. Данильян О.Г., Байрачная Л.Д., Максимов С.И. Философия права. Учебное пособие. – Х.: ЭКСМО, 2006. – 412 с.
67. Денисов В.Н. К критике буржуазных концепций сравнительного правоведения // Современная буржуазная политико-правовая идеология (Критический анализ).-К.: Наукова думка,1985.
68. Довгерт А.С. Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона). – М.:Норма, 2006. – 1008 с.
69. Додонов В.Н. Прокуратуры зарубежных стран: справочник. – М.: Юрлитинформ, 2006. – 317с.

70. История современной зарубежной философии: компаративистский подход.-Санкт-Петербург,1997
71. Капіца Ю.М., Ступак С.К., Воробйов В.П. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України. – К.: Слово, 2006. – 1104 с.
72. Капранова В.А. Сравнительная педагогика: Школа и образование за рубежом. Учебное пособие. М.: Новое знание, 2004. - 221 с.
73. Каргин К.В. Юридические документы. – М.: Юристь, 2008. – 220 с.
74. Козочкин И. Уголовный кодекс штата Техас. – М.: Юрид.центр Пресс, 2006. – 5776 с.
75. Конституции государств Восточной Европы. Учебное и справочное пособие / Отв.ред. Д.А.Ковачев.- М.: Издательская группа ИНФРА.М - НОРМА,1996.
76. Кузнецов Е.Н. Исполнительное производство Франции. – СПб.: Издательство СПбГУ, 2005. – 278 с.
77. Лазор О.Д., Лазор О.Я. Місцеве самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід. – К.: Дакор, 2005. – 560 с.
78. Лукашева Е.А. Права человека и процессы глобализации современного мира. – М.: Юридический центр Пресс, 2006. – 220 с.
79. Лукашевич В.З. Уголовный процесс России. Особенная часть. – СПб.: СПб Университет ИД, 2005. – 704 с.
80. Максакова В.И. Педагогическая антропология. Учебное пособие. – М.: Академия, 2006.- 207с.
81. Марченко М.Н., Мачин М.Ф. История политических и правовых учений. Учебное пособие. – М.: Проспект, 2007.- 480 с.
82. Марченко М.Н. Источники права. Учебное пособие для ВУЗов. – М.: Проспект, 2008. – 450 с.
83. Международное право. Учебник для ВУЗов / ред. Ковалев А.А., Черниченко С.В.- М.: Омега-Л, 2006. – 831 с.

84. Международное публичное право. Учебник для ВУЗов / Бекашев К.А., ред. – М.: Проспект, 2007. – 779 с.
85. Мережко А. Введение в философию международного права. Гносеология международного права. – К.: Юстиніан, 2002. – 192 с.
86. Мережко А.А. Наука международного частного права: история и современность. – М.: Таксон, 2006. – 356 с.
87. Нерсесянц В.С. Философия права. Учебник для ВУЗов. – М.: Норма, 2006. – 835 с.
88. Нобель П. Швейцарское финансовое право и международные стандарты. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 230 с.
89. Осминин Б.И. Принятие и реализация государствами международных договорных обязательств. Монография. – М.: Волтерс Клувер, 2006. -408 с.
90. Очерки сравнительного права (Сборник) / Под ред. В.А.Туманова.- М.: Прогресс,1981
91. Ригіна О. Професія судді у США: історико-правове дослідження // Підприємництво, господарство, право. – 2008. – № 2. – с. 115-118.
92. Самарин В.И. Интерпол. Международная организация уголовной полиции. – СПб.: Питер, 2004. -202 с.
93. Старжинський М.В. Порівняльне банківське право. – К.: Університетська книга, 2006. – 299 с.
94. Сучасні системи адвокатури / За ред. О.Д.Святоцького.- К.:Право України,1993
95. Фененко Ю.В. Евразийское пространство: управленческо-правовое обеспечение социальной безопасности. – М.:ЮНИТИ, 2006. – 327 с.
96. Штогун С. Досвід Німеччини в організації адміністративного судочинства // Право України. – 2008. - № 2. – с. 123-125.

Адреси в глобальній комп'ютерній мережі Internet

1.Сайт “Бібліотека юриста” <http://www.lawbook.by.ru/>

- 2.Українська правнича фундація <http://www.ulf.com.ua/>
- 3.Центр європейського і порівняльного права <http://www.ecle.gov.ua/>
- 4.Центр розвитку українського законодавства
<http://www.ulde.kiev.ua/news.php>
- 5.Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>
- 6.Національна бібліотека України 27ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbu.gov.ua/>
- 7.Наукова бібліотека 27ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка www.library.univ.kiev.ua
- 8.Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія” <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>
- 9.Російська державна бібліотека <http://www.rsl.ru/>
- 10.Російська національна бібліотека <http://www.nlr.ru:8101/>
- 11.Наукова бібліотека Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова <http://www.lib.msu.su/>
- 12.Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія
<http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm>
- 13.Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету
<http://www.law.yale.edu/library/>
- 14.Німецькі бібліотеки <http://www.ddb.de/>
- 15.Національна бібліотека Франції <http://www.bnf.fr/>